

KS. STANISŁAW BIELECKI

Kielce–Lublin

STUDIUM DUSZPASTERSTWA LUDZI PRACY

Charakterystycznym zjawiskiem w duszpasterstwie naszych czasów jest ciągle wyodrębnianie się szerokiej gamy duszpasterstw specjalistycznych. Wymownym świadectwem tego rodzaju tendencji może być diecezjalny katalog duchowieństwa, w którym obok rozmaitych urzędów kurialnych wymienia się wszelkiego typu duszpasterstwa: rodzin, mężczyzn, kobiet, rolników, ludzi pracy, służby zdrowia, nauczycieli, chorych, niewidomych, głuchoniemych itd. Na podstawie tego wyliczenia można by wnioskować o wielkim zróżnicowaniu przejawów duszpasterskiej troski Kościoła. Niestety w rzeczywistości wiele z owych duszpasterstw bardzo często swą aktywność ogranicza do zorganizowania pojedynczej, okazyjnej uroczystości, bądź – gorzej jeszcze – istnieje jedynie w katalogowych wykazach.

Wśród wielu przyczyn składających się na taki stan rzeczy jedną z najważniejszych wydaje się brak specjalistycznego, fachowego przygotowania księży do prowadzenia tego rodzaju działalności. Zatem problem przygotowania duszpasterzy do tych zadań jawi się jako podstawowy i od jego rozwiązania w znacznej mierze zależy owocność i skuteczność oddziaływania poszczególnych duszpasterstw. Nic więc dziwnego, że sprawa ta w sposób szczególny musi interesować księży biskupów. Spośród wielu inicjatyw Episkopatu Polski podejmowanych w tej dziedzinie na uwagę zasługuje utworzenie Studium Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Przed omówieniem ogólnych założeń Studium oraz ich praktycznej realizacji warto zatrzymać się nieco nad teologicznymi podstawami duszpasterstw specjalistycznych, gdyż w ich świetle ujawni się specyfika celów i zadań Studium oraz łatwiej będzie można dokonać oceny jego działalności.

I. TEOLOGICZNE PODSTAWY DUSZPASTERSTW SPECJALISTYCZNYCH

Przede wszystkim należy stwierdzić, że głoszone przez Jezusa zasady Ewangelii mają charakter uniwersalny. Nie wypracowując jakiegoś konkretnego programu reform społecznych, Jezus ustanawia jednak podwaliny pod przebudowę społeczeństwa, którego stan był bardzo daleki od ideału¹. W sytuacji napięć społecznych, niesprawiedliwości, przemocy nie wzywa On wprost do reformowania państwa, instytucji małżeństwa czy struktur społecznych. Najogólniej mówiąc, Jezus zmierza natomiast do tego, by od wewnątrz przekształcać człowieka przez prawo miłości, przez wyzwolenie go z egoizmu, nienawiści i zakłamania. Naukę Ewangelii znamionuje ukierunkowanie ku człowiekowi, ku jego wnętrzu, nie zaś reformowanie instytucji zewnętrznych. Jednak odnowienie więzi między człowiekiem a Bogiem rodzi właściwe odnoszenie się wzajemne jednostek, co nie pozostaje bez istotnego wpływu na kształt struktur i stosunków społecznych².

Zasady moralne Ewangelii, zasadniczo bardzo ogólne, w konfrontacji z bogactwami i zróżnicowaną sytuacją polityczną i społeczną adresatów przepowiadania apostołskiegogo domagały się szczegółowej aplikacji. Pierwotne chrześcijaństwo stanęło wobec naglącej konieczności znalezienia odpowiedzi na szereg konkretnych pytań, które niosło codzienne życie. Co więcej, pierwszemu pokoleniu chrześcijan nieobce było dążenie, by zaznaczyć swą obecność w ówczesnym świecie, zarówno w życiu politycznym, kulturalnym jak i rodzinnym³. Stąd tym usilniej szukano odpowiedzi na podstawowe pytanie: Jak przeżywać po chrześcijańsku różnorodne sytuacje życiowe? Odpowiedź była o tyle trudna, że stan ówczesnych instytucji społecznych daleki był od ideału. Istnienie systemu społecznego, w którym niewolnik uważany był za rzecz, którą właściciel mógł w sposób dowolny dysponować, przysparzało wiele poważnych problemów⁴. Również nie lepiej kształtował się obraz małżeństwa: żona była podporządkowana mężowi, przyjmowana była podwójna ocena postaw moralnych, czyli surowa i wymagająca dla kobiety, natomiast łagodna i tolerancyjna, gdy chodziło o mężczyznę. Należy przy tym uwzględnić fakt, że pozycja społeczna, prawna, religijna kobiety w tamtych czasach była znacznie niższa niż mężczyzny⁵. Różnie też układały się stosunki między nowo ochrzczonej ludnością a ludnością pogańską. Wymow-

¹ Por. J. G a l o t. *Gesù di fronte al mondo politico*. Torino 1979 s. 25; *Gesù Liberatore*. Firenze 1978 s. 84 n.

² Por. O. C u l l m a n n. *Gesù e i rivoluzionari del suo tempo. Culto, società, politica*. Brescia 1980⁴ s. 36 n.

³ Por. A. J a n k o w s k i. *Listy więzienne świętego Pawła*. Poznań 1962 s. 293.

⁴ Por. E. L o h s e. *L'ambiente del Nuovo Testamento*. Brescia 1980 s. 235.

⁵ Por. M. A d i n o l f i. *La donna e il matrimonio nel giudaismo ai tempi di Cristo*. „Rivista biblica” 20:1972 s. 369-390.

nym tego świadectwem jest fragment 1 P 4, 3: „W minionym czasie pełniliście wolę pogan i postępowaliście w rozwiązłościach, żądach, nadużywaniu wina, obżarstwie, pijaństwie i w niegodziwym bałwochwalstwie. Temu też się dziwią, że wy nie płyniecie razem z nimi w tym samym prądzie rozpusty i źle o was mówią”.

Jaką postawę wobec tych ludzi i podobnych problemów zajmują autorzy listów znajdujących się w kanonie Nowego Testamentu? Łatwo daje się zauważyć, że ich sposób postępowania w rozwiązywaniu różnorodnych problemów jest całkowicie zgodny z zasadniczymi liniami postępowania Jezusa. Zatem nie zmierzają oni wprost do zmiany zewnętrznych niesprawiedliwych struktur społecznych. Nie napotykamy więc w listach apostołskich żądania, by zniesiono niewolnictwo lub zmieniono strukturę instytucji małżeństwa. Autorzy nowotestamentalnych listów pragną wskazywać, w jaki sposób w tych przeróżnych, często niekorzystnych, warunkach realizować chrześcijańskie powołanie, jak przeżywać te niekiedy bardzo skomplikowane sytuacje życiowe zgodnie z wymaganiami Ewangelii.

Tego rodzaju podejście bez trudu można zauważyć w napomnieniach skierowanych do chrześcijańskich małżonków, które znajdują się w Liście do Efezjan (5, 21-33). Św. Paweł nie zamierza kwestionować „kierowniczej” roli męża w małżeństwie, gdyż zgodnie z powszechnie przyjmowanym obrazem małżeństwa pisze: „mąż jest głową żony” (5, 23). Nie oznacza to jednak, że chrześcijański małżonek ma wykorzystywać tego rodzaju prerogatywę do wykazania swej wyższości i poniżania swej żony lub nadużywania swej władzy. Stwierdzenie to natychmiast otrzymuje chrześcijańską modyfikację i motywację. Co dla chrześcijanina oznacza, że mężczyzna jest głową żony wyjaśniają dalsze słowa wersetu: „mąż jest głową żony, jak i Chrystus – Głową Kościoła” (5, 23). Co zaś oznacza, że Chrystus jest Głową Kościoła, Apostoł podaje w wersecie 25: „Chrystus umiłował Kościół i wydał za niego samego siebie [...]” Zatem miłość i oddanie życia przez Chrystusa za Kościół stanowi wzór dla chrześcijańskich mężów, w jaki sposób powinni realizować przysługującą im funkcję głowy w małżeństwie. Nie będzie to nadużywanie władzy czy też znęcanie się nad żoną, lecz przeciwnie będzie to ofiarna miłość i służba. Tak więc uprzywilejowana pozycja męża w małżeństwie, dla chrześcijańskiego małżonka winna stać się pierwszeństwem w miłości i służbie⁶. Jest czymś oczywistym, że taka wewnętrzna przemiana w sposób nieunikniony musiała prowadzić do zmiany obrazu małżeństwa, do przekształcenia jego struktur i wewnętrznych układów.

⁶ Por. J. M. C a m b i e r. *Doctrine paulinienne du mariage chrétien. Étude critique de Co 7 et d'Ep 5, 21-33 et essai de leur traduction actuelle.* „Eglise et theologie” 10:1979 s. 55 n.

Jeszcze wyraźniej tego rodzaju stanowisko ujawnia się w rozwiązywaniu problemów ówczesnego świata pracy, który w przeważającej części stanowili niewolnicy. Także i w tym przypadku św. Paweł nie zamierza zewnętrznie zmieniać obowiązujących wówczas stosunków społecznych. „Každy przeto niech pozostanie w takim stanie, w jakim został powołany. Zostałeś powołany jako niewolnik? Nie martw się! Owszem, nawet jeśli możesz zostać wolnym, raczej skorzystaj z [twego niewolnictwa]” – pisze on w 1 Kor 7, 20-21. Natomiast cały swój wysiłek koncentruje on na przeniknięciu postawy niewolników pogłębianą motywacją chrześcijańską. Ujawnia się to szczególnie w skierowanych do nich napomnieniach: „Cokolwiek czynicie z serca wykonujcie jak dla Pana, a nie dla ludzi, świadomi, że od Pana otrzymacie dziedzictwo wiekuiste jako zapłatę” (Kol 3, 23-24)⁷.

Mimo iż nie można mówić o istnieniu w tamtych czasach duszpasterstw specjalistycznych w obecnym znaczeniu tego wyrażenia, to jednak tego rodzaju pouczenia spełniały w jakimś stopniu te zadania, które dzisiaj spoczywają na duszpasterstwach specjalistycznych. Warto przy tym wskazać, że szczególnie dużo takich pouczeń zawierają tak zwane listy pasterskie.

Z tego co powiedziano powyżej, można wyprowadzić podstawowe zasady, które winny kształtować profil wszelkich duszpasterstw specjalistycznych:

1. Bezwzględne pierwszeństwo wewnętrznej przemiany człowieka nad zewnętrznymi zmianami;
2. Dopomaganie w stawaniu się coraz pełniej chrześcijaninem w konkretnych uwarunkowaniach życiowych. Istotną rolę w tym procesie odgrywa dostarczenie dostosowanej do warunków i okoliczności życia motywacji zgodnej z duchem Ewangelii.

Zasygnalizowane powyżej spostrzeżenia w ten oto sposób ujmuje Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym w punkcie 43: „Sobór upomina chrześcijan, chrześcijan obydwu społeczności, aby przykładali się do wiernego wypełniania swych obowiązków ziemskich, kierując się w tym duchem Ewangelii [...] Rozłam między wiarą wyznawaną a życiem codziennym, występujący u wielu, trzeba zaliczyć do ważniejszych błędów naszych czasów [...] Niechże się więc nie przeciwstawia sobie błędnie czynności zawodowych i społecznych z jednej, a życia religijnego z drugiej strony [...] Rzeczą ich należycie już uformowanego sumienia jest starać się o to, aby prawo Boże było wpisane w życie państwa ziemskiego”.

Poszukiwanie podstaw teologicznych wszelkiego rodzaju duszpasterstw specjalistycznych ukazało także znaczenie tychże duszpasterstw w wypełnianiu przez

⁷ Szczególnie piękną motywację, która stawia niewolnikom za wzór samego Chrystusa znajdujemy w 1 P 2, 21-26.

Kościół swego posłannictwa. Zatem celem ich nie jest tworzenie ekskluzywnych grup, „towarzystw wzajemnej adoracji”, lecz przenikanie chrześcijańskim spojrzeniem i chrześcijańską motywacją najróżnorodniejszych dziedzin ludzkiego życia.

II. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA STUDIUM DUSZPASTERSTWA LUDZI PRACY

Studium Duszpasterstwa Ludzi Pracy⁸ powstało przy Instytucie Teologii Pastoralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego z inicjatywy Komisji Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa Ludzi Pracy po uprzednim uzyskaniu zgody Konferencji Episkopatu Polski⁹. Projekt Studium z dnia 6 listopada 1986 r. przesłany przez kierownika Instytutu Teologii Pastoralnej ks. prof. Romualda Raka do przewodniczącego Komisji Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa Ludzi Pracy ks. kardynała Henryka Gulbinowicza zawierał następujące grupy tematyczne wykładów i ćwiczeń:

- Dogmatyka pastoralna
- Teologia pracy i czasu wolnego
- Teologia znaków czasu
- Teologiczne aspekty ochrony środowiska
- Teologia rozwoju i kultury Zachodu
- Etyka pracy zawodowej
- Socjologia religii
- Ekonomiczne uwarunkowania pracy robotników polskich
- Polityka gospodarcza Polski na tle tendencji światowych
- Historia ruchów robotniczych
- Uwarunkowania i historia zrywów robotniczych w Polsce po II wojnie światowej
- Uwarunkowania życia rodzinnego robotników
- Chłopi a robotnicy – konflikt czy wspólnota interesów?
- Elementy psychologii pracy
- Prawa robotnicze w oparciu o Międzynarodowe Prawo Pracy
- Przedstawicielstwa robotnicze
- Związki zawodowe
- Organizacja duszpasterstwa robotników
- Formy duszpasterstwa robotników

⁸ Wiele cennych spostrzeżeń dotyczących samego duszpasterstwa ludzi pracy podaje R. Rak (*Przygotowanie Wiedeńskiego Zjazdu Pastoralnego 1978 (Przyczynek do duszpasterstwa robotników)*). „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 12:1979 s. 155-165).

⁹ Dokumentacja Studium Duszpasterstwa Ludzi Pracy znajduje się w Dziekanacie Wydziału Teologicznego KUL.

- Kwestia robotnicza według encyklik społecznych
- Przemiany społeczne a duszpasterstwo robotników
- Liturgia w środowiskach robotniczych
- Problemy wychowawcze i katechetyczne młodzieży szkół zawodowych
- Samokształcenie i samoorganizacja robotników.

Projekt Studium został przyjęty na 217 Konferencji Episkopatu Polski.

Ogólną charakterystykę Studium oraz szczegółowy terminarz wykładów w roku akademickim 1987/88 podawał: „Informator” podpisany przez przewodniczącego Komisji Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa Ludzi Pracy ks. kardynała Henryka Gulbinowicza. „Informator” określał w ten sposób cel Studium: „Celem zaocznego Studium Pastoralnego jest kształcenie kapłanów skierowanych kano- nicznie przez swoich Najdostojniejszych Biskupów Diecezjalnych lub Przełożo- nych Zakonnych do pracy w duszpasterstwie Ludzi Pracy w ośrodkach diecez- jalnych czy parafialnych”.

Realizację programu Studium przewidziano na trzy lata. Zaprogramowano sześć trzydniowych sesji w ciągu każdego roku akademickiego, obejmujących 20 godzin wykładowych i 2 godziny ćwiczeń. „Informator” podawał terminy kolej- nych sesji w roku akademickim 1987/88. Ponadto zawierał on zasadę regulującą finansowe podstawy działalności Studium: wykładowców opłaca KUL, natomiast koszty utrzymania w czasie pobytu w Lublinie ponoszą studenci.

Na szczególną uwagę zasługuje ten punkt w „Informatorze”, który omawia uprawnienia absolwentów: „Absolwenci otrzymują dyplom ukończenia Studium. Studenci nie posiadający magisterium czy licencjatu mogą je przygotować. Po spełnieniu warunków przewidzianych przez Regulamin Studiów, Wydział Teolo- giczny KUL może im nadać tytuł magistra lub licencjata z teologii pastoralnej w zakresie tej specjalności”.

Zgłoszenia wraz z dokumentami warunkującymi przyjęcie na Studium Dusz- pasterstwa Ludzi Pracy należało składać w Dziekanacie Wydziału Teologicznego KUL w terminie do dnia 25 września 1987 r.

III. PRAKTYCZNA REALIZACJA TYCH ZAŁOŻEŃ

Na Studium zapisało się 37 księży diecezjalnych i zakonnych. Zapoczątkowało ono swoją działalność w dniu 9 grudnia 1987 r. uroczystą Mszą św. koncelebrowaną, której przewodniczył ks. prof. A. L. Szafrąński. On też wygłosił inaugu- rujący wykład. Bezpośrednio potem dyrektor Studium ks. prof. R. Rak omówił sprawy organizacyjne. W roku akademickim 1987/88 zajęcia odbywały się w Lublinie w Domu Rekolekcyjnym na Podwalu w następujących terminach: 9-10 XII 1987, 18-20 I, 22-24 II, 18-20 IV, 24-25 V, 20-21 VI 1988 r.

Program I roku zajęć obejmował następujące wykłady i ćwiczenia:

- Problemy teologii pastoralnej
- Przemiany społeczne a duszpasterstwo robotników
- Formy duszpasterstwa robotników
- Uwarunkowania życia małżeńskiego w rodzinach robotniczych
- Liturgia w środowiskach robotniczych
- Teologia kultury
- Teologia pracy i czasu wolnego
- Teologia wyzwolenia
- Teologia znaków czasu
- Elementy psychologii pracy
- Kwestia robotnicza według encyklik społecznych
- Samokształcenie i samoorganizacja robotników
- Liturgia domowa w rodzinach robotniczych
- Problemy wychowawcze młodzieży w szkołach zawodowych
- Problemy metodyki pracy naukowej

Ostatni z tych tematów omawiano w gmachu biblioteki KUL. W ramach prowadzonych tam zajęć studenci zapoznali się z głównymi działami biblioteki oraz zdobywali umiejętność korzystania z katalogów. W dniach 20 i 21 czerwca 1988 r. studenci zdawali egzaminy z pięciu pierwszych wymienionych powyżej przedmiotów.

W związku z urlopem naukowym ks. prof. R. Raka w czasie zebrania wykładowców Instytutu Teologii Pastoralnej w maju 1988 r. dalsze prowadzenie Studium Duszpasterstwa Ludzi Pracy powierzono ks. dr. S. Bieleckiemu. Podczas tego samego zebrania dokonano wyboru kierownika Instytutu Teologii Pastoralnej. Został nim ks. prof. W. Piwowarski, który przez dwa ostatnie lata działalności Studium włożył bardzo znaczący wkład w rozwiązywanie niekiedy niezwykle złożonych problemów związanych z charakterem i funkcjonowaniem Studium.

Zajęcia roku akademickiego 1988/89 rozpoczęły się dnia 25 października 1988 r. uroczystą Mszą św. koncelebrowaną. W związku z trudnościami lokalowymi związanymi z remontem Domu Rekolekcyjnego wykłady w dniach 25-27 X i 12-14 XII 1988 r. odbywały się w Nałęczowie. Natomiast zajęcia w dniach 16-18 I, 10-14 IV, 12-13 VI 1989 r. miały miejsce w Lublinie. Szczególny charakter miał majowy cykl wykładów (8-10 V). Tym razem studenci przyjechali do Wrocławia, gdzie przez pierwsze dwa dni zajęcia prowadzili wykładowcy z tamtejszego środowiska naukowego. Trzeci zaś dzień był zarezerwowany na spotkanie z ks. kardynałem Henrykiem Gulbinowiczem, przewodniczącym Komisji Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Przewodniczył on Mszy św. koncelebrowanej, po czym wygłosił cykl wykładów na temat: „Duszpasterstwo młodzieży robotniczej”.

Oprócz tego tematu podczas wykładów i ćwiczeń w II roku zajęć podjęto następującą problematykę:

- Teologia pracy i czasu wolnego
- Eklezjologia pastoralna
- Teologia laikatu
- Teologia znaków czasu
- Etyka pracy zawodowej
- Kościół i społeczeństwo polskie w ostatnim wieku
- Kościół a sprawa robotnicza
- Socjologia religii
- Duchowość duszpasterza robotników
- Samokształcenie i samoorganizacja robotników
- Formy duszpasterstwa robotników
- Psychologia duszpasterska
- Liturgia domowa w rodzinach robotniczych
- Duszpasterstwo w hotelach robotniczych
- Kazania do robotników.

W I semestrze studenci składali egzaminy z przedmiotów: „Teologia pracy i czasu wolnego”, „Samokształcenie i samoorganizacja robotników” oraz „Problemy wychowawcze młodzieży szkół zawodowych”. Natomiast tematyka cyklu wykładów: „Eklezjologia pastoralna”, „Kościół a sprawa robotnicza” i „Duchowość duszpasterza robotników” stanowiła przedmiot egzaminów w II semestrze.

Terminarz wykładów w roku akademickim 1989/90 obejmował sześć dwudniowych sesji wykładów i ćwiczeń. Zajęcia ostatniego, trzeciego roku studiów odbywały się w dniach 23-24 X, 20-21 XI 1989, 15-16 I, 19-20 II, 5-6 III, 23-24 IV 1990 r. Podobnie jak w ubiegłych latach na rozpoczęcie zajęć odprawiono Mszę św. koncelebrowaną, której przewodniczył ks. prof. R. Rak. Ponieważ wielu studentów wyrażało zamiar pisania pracy magisterskiej lub licencjackiej, dlatego szczególny akcent położono na ćwiczenia z metodyki pracy naukowej. Ponadto w programie III roku studiów znalazły się cykle następujących wykładów:

- Wybrane elementy teologii pastoralnej
- Komunikacja interpersonalna
- Kultura religijna i duchowość polska
- Wybrane zagadnienia z moralności pracy
- Teologia znaków czasu
- Psychologia pastoralna
- Biblijne elementy teologii pracy
- Problem uświęcenia człowieka przez pracę
- Obecność i działalność świeckich w Kościele i w świecie
- Eklezjologiczno-sakramentalne kryteria organizacji duszpasterstwa rodzin

- Ochrona środowiska
- Kazania patriotyczne.

Z materiału sześciu pierwszych wyżej wymienionych tematów studenci składali egzaminy w dniach 19-20 II i 5-6 III 1990 r.

Szczególny charakter miało ostatnie spotkanie zamykające prace Studium Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Uczestnicy Studium udali się bowiem do Piekar Śląskich na tradycyjną pielgrzymkę mężczyzn (27 V 1990 r.). Ponieważ obowiązki duszpasterskie uniemożliwiły niektórym udział w pielgrzymce, dlatego uroczyste zakończenie zajęć odbyło się dnia następnego w katowickim Seminarium Duchownym. Mszy św. koncelebrowanej przewodniczył miejscowy ordynariusz, ks. biskup Damian Zimoń. Bezpośrednio po Mszy św. dzielił się on swymi doświadczeniami i spostrzeżeniami związanymi z duszpasterstwem ludzi pracy. Na koniec, tym którzy wytrwali i pomyślnie zdali wszystkie przewidziane egzaminy wręczono dyplomy ukończenia Studium. Z 37 kapłanów, którzy rozpoczynali, dyplom otrzymało 28. Kilku z nich w czerwcu 1990 r. przystąpiło do egzaminu licencjackiego i uzyskało pozytywny wynik.

Jak już zaznaczono, uczestnicy Studium mieli okazję wysłuchać cyklu wykładów ks. kardynała H. Gulbinowicza. Inne wykłady i ćwiczenia stosownie do swych specjalizacji prowadzili: doc. A. Biela, ks. dr S. Bielecki, ks. doc. M. Brzozowski, dr A. Juzwenko (Wrocław), ks. dr hab. R. Kamiński, ks. doc. J. Kopeć, ks. prof. J. Kudasiewicz, ks. dr S. Kulpaczyński, ks. dr S. Lech, ks. dr hab. J. Nagórny, dr. Z. Narecki, ks. dr hab. D. Olszewski (Kielce), ks. prof. W. Piwowarski, ks. dr J. Prac, ks. prof. R. Rak, doc. S. Riabinin, ks. doc. R. Rogowski (Wrocław), ks. dr K. Ryczan, ks. prof. A. Szafranski, dr. A. Stanowski, ks. dr E. Szczotok (Katowice), ks. dr hab. J. Śledzianowski (Kielce), ks. dr A. Tomkiewicz, ks. dr hab. J. Wilk i dr K. Wojacek.

IV. KOŃCOWE WNIOSKI

Jak już wspomniano, celem Studium Duszpasterstwa Ludzi Pracy było przygotowanie kapłanów do pracy w tymże duszpasterstwie specjalistycznym. Problematyka wykładów miała charakter interdyscyplinarny. Omówienie wybranych zagadnień z historii i socjologii umożliwiało poznanie zarówno uwarunkowań zakorzenionych w przeszłości jak i aktualnych problemów świata pracy. Wykłady z dyscyplin teologicznych pogłębiały chrześcijańskie spojrzenie na te uwarunkowania i problemy. Dostarczały również bogatej motywacji służącej kształtowaniu chrześcijańskich postaw w środowisku świata pracy. Wreszcie zajęcia z dyscyplin teologii pastoralnej wskazywały na różne, praktyczne sposoby oddziaływania

duszpasterskiego wśród ludzi pracy. Wyrabiały one umiejętność dostosowania chrześcijańskiej motywacji do zróżnicowanych warunków życia.

Podczas wykładów i ćwiczeń zwrócono uwagę nie tylko na zdobycie niezbędnych wiadomości, lecz także dawano okazję do rozwijania umiejętności wynajdywania i wykorzystywania materiałów do konferencji, odczytów i innych spotkań formacyjnych ze światem pracy. Wydaje się, że w przyszłości organizując tego rodzaju studium należy jeszcze większy nacisk położyć na lepsze zaznajomienie z literaturą z różnych dyscyplin, która ułatwiałaby pracę duszpasterzowi i czyniła ją bardziej owocną.

Wspólne sprawowanie Eucharystii, zwłaszcza na rozpoczęcie i zakończenie zajęć roku akademickiego, pielgrzymki do Trzebnicy (w związku z pobytem we Wrocławiu) i Piekar Śląskich oraz wykłady dotyczące duchowości duszpasterza ludzi pracy sprzyjały pogłębieniu formacji duchowej uczestników Studium. Również ten aspekt działalności Studium nie jest bez znaczenia dla przyszłych poczynań duszpasterskich.

Niezwykle ważną sprawą jest uporządkowanie problematyki odbywających się wykładów i ćwiczeń według jakiegoś klucza. Na przykład, najpierw można podjąć tematykę związaną z historią, socjologią, psychologią, potem omawiać zagadnienia z dziedziny teologii, by na zakończenie zapoznać się z dyscyplinami bezpośrednio dotyczącymi praktyki pastoralnej. W praktyce nie jest to jednak łatwe do wykonania.

Ponieważ większość uczestników Studium Duszpasterstwa Ludzi Pracy była bezpośrednio zatrudniona w pracy parafialnej, dlatego przy wyznaczaniu terminów spotkań bardzo istotną rolę odgrywało uwzględnienie okresów szczególnych zajęć duszpasterskich. Z doświadczeń nabytych przy prowadzeniu Studium wynika, że najbardziej dogodnym czasem organizowania zajęć dla tego rodzaju słuchaczy są miesiące październik i listopad oraz okres między wizytą duszpasterską a wielkim postem i między Wielkanocą a drugą połową miesiąca maja. Dostosowanie się do tych okresów nie zawsze okazuje się możliwe. Niestety jednak organizowanie zajęć w innym czasie wpływa ujemnie na frekwencję.

Pożytecznym posunięciem okazało się wydłużenie okresu zdawania egzaminów. Wyznaczenie egzaminu wkrótce po zakończeniu cyklu wykładów miało pozytywny wpływ zarówno na poziom przygotowania, jak również na frekwencję na zajęciach.

Wspomnieć też należy o trudnościach towarzyszących działalności Studium. Oprócz wspomnianych już trudności związanych ze sprawą lokalu, również dalekie dojazdy bezpośrednio po niedzielnej pracy duszpasterskiej nie ułatwiały uczestnikom pełnego zaangażowania podczas długiej i wyczerpującej serii wykładów, które trwały zazwyczaj od godz. 9.00 do 18.00 z dwugodzinną przerwą obiadową. Stąd wydaje się, że pożyteczniej byłoby rozpoczynać zajęcia dopiero

we wtorek. Szczególnie w ostatnim okresie działalności Studium dały o sobie znać problemy natury finansowej. Poważnym obciążeniem dla budżetu studentów okazywały się wydatki związane z dojazdami, opłatami za nocleg i wyżywienie oraz z ewentualnymi zastępstwami w pracy parafialnej.

Sprawą niezwyklej wagi wydaje się opracowanie i zatwierdzenie przez władze uczelniane KUL szczegółowego regulaminu Studium. Regulamin ten winien – między innymi – dokładnie określać prawa i obowiązki zarówno uczestników jak i prowadzących Studium. Zapoznanie z nim studentów już na pierwszym spotkaniu zapobiegnie różnego rodzaju nieporozumieniom.

Czynnym ważnym dla przyszłej działalności duszpasterzy ludzi pracy było ich bliższe poznanie się, a w konsekwencji wzajemna wymiana doświadczeń i gotowość do współpracy. Nie bez znaczenia jest także nawiązanie osobistych kontaktów z wykładowcami z różnych środowisk.

THE DEPARTMENT OF THE PASTORAL CARE FOR THE WORKING PEOPLE

S u m m a r y

The development of specialistic pastoral care has brought about a burning need to prepare priests for their conducting. To this end served the Department of Pastoral Care for the Working People established at the Institute of Pastoral Theology (KUL) in the initiative of the Polish Episcopate. Thinking over theological bases of specialistic pastoral care has made it possible to reveal certain principles which should mould the profile of this type of studies. The main assumptions of the Department of the Pastoral Care for the Working People has then been confronted with their practical realization. The experience gained when conducting the Department has been shown in final conclusions. They may turn out to be useful when organizing similar studies.

Translated by Jan Klos